De Levende Natuur 78 (12):257-262 (1975)

DECEMBER 1975 JAARGANG 78 AFL. 12

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELDBIOLOGIE

OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS Jr EN JAC. P. THIJSSE

Tiengemeten

G. L. OUWENEEL

In „Al zwervende vergaar ik" beschrijft Jan P. Strijbos (3) een expeditie naar een naamloze en onbetreden zandplaat ergens voor de Nederlandse kust. Dat een dergelijke trip tot opwinding leidt is begrijpelijk, want afgezien van het feit dat excursies waaraan een schip te pas komt zonder meer altijd al wat vóór hebben, kwam daar bij Strijbos nog bij dat de tocht leidde naar een onbekend eiland, al was het dan maar een zandplaat. Nu is Tiengemeten onbekend noch onbetreden, maar het is wel heel nadrukkelijk een eiland: de overtocht vanuit de Hoekse Waard over het Hitsertse Gat gaat met een klein, open schip en de opwinding wordt nog verhoogd doordat de bezoeker na aankomst eerst de kruin van de rivierdijk moet beklimmen en dan pas het eiland kan overzien. Er volgt dan wel enige ontnuchtering, want er is niet veel verschil met een gewone Hoekse-Waardse polder: enkele boerderijen, grote landbouwkavels en een boomgaard. Wel dringt zich dadelijk de intense rust op. Op de smalle wegen is het bijna altijd autoloze zondag waardoor het wandelen of fietsen op Tiengemeten een genoegen is (fig. 1).

Dé wandeling is over de rivierdijk het eiland rond. Tiengemeten meet ongeveer 1000 hectare, waarvan ca. 700 bunder binnendijks en ca. 300 bunder buitendijks. Daar het centraal is gelegen in het oostelijk bekken van het Haringvliet, biedt een wandeling rondom vanuit een ongewone invalshoek gezicht op een aantal belangrijke natuurter-

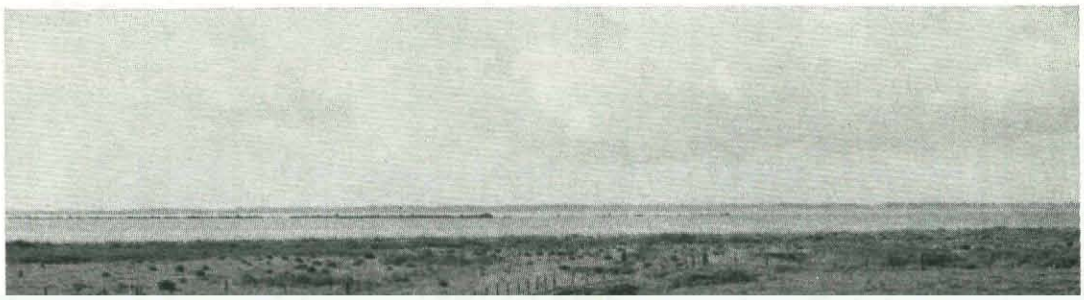
De Levende Natuur 78 (12):257-262 (1975)

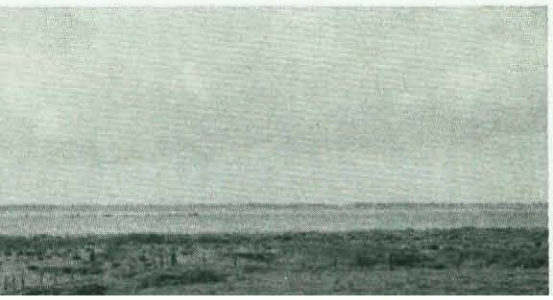
reinen. Tegenover de noordoever liggen de Westerse Laagjes en de Nieuwe Tiendgorzen, de buitendijkse grasgorzen van de Hoekse Waard. Staande op de uiterste westpunt van het bedijkte deel van het eiland heeft men een magnifiek uitzicht over de lengteas van het Haringvliet met rechts de Korendijkse Slikken en daarachter de Beninger Slikken. Het is mogelijk om de uiterste westpunt van Tiengemeten te bereiken: vanaf de dijk leidt er een ca. anderhalf kilometer lang pad westwaarts door het buitendijkse gorzengebied, de Blanke Slikken. Hierover straks meer. Tegenover de zuidzijde van Tiengemeten liggen de Bommelse Gorzen, het rijke buitendijkse grasgebied tussen Den Bommel en Stad aan het Haringvliet op Overflakkee, en staande aan de zuidoostkant van het eiland heeft de bezoeker een goed uitzicht over de noordelijke Ventjagersplaten.

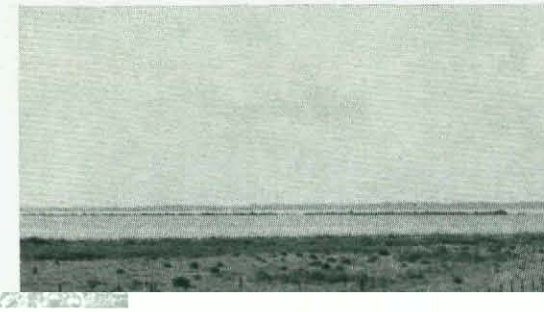
Tabel 1. Broedvogels (aantal paren) Griendweipolder in 1966, 1972 en 1975.

	1966	1972	1975
Wilde eend	2	8	6
Wintertaling	-	-	1
Zomertaling	1	1	-
Krakeend	-	1?	-
Slobeend	1	5	1
Scholekster	-	-	1-2
Kievit	2	6	8-10
Grutto	3	12-13	3-4
Tureluur	6	5	15
Kemphaan	6	3	2-3
Kluut	-	-	5-6

nenzijde en de brede grasstroken aan de voet, doet de dijk opvallend royaal aan. De Blanke Slikken lopen over een lengte van drie kilometer langs de zuidzijde van Tiengemeten door. De strook is hier ongeveer vijfhonderd meter breed en wordt doorsneden door een fijnmazig krekenstelsel. De Griendweipolder is het belangwekkendste

Griendweipolder op Tiengemeten. Foto G. L. Ouweneel.

Fig. 2.

het gors doorsnijden en het „hobbeli-sland zijn aspectbepalend voor de jkse graslanden die we uit Zuidwest-nd kennen en vooral kenden. Het is ongeveer 25 bunder groot.

seizoenen is een wandeling rond eten een fijne belevenis. Men be-ch in het hart van een grootschalig andschap en Tiengemeten's ligging r alle windstreken vermaarde vogel-staat borg voor een interessante , waarvan overigens in details wei-nd is. Het feit dat in 1958 een Zee-werd geschoten en in 1966 een ans, doet vermoeden dat Tiengeme-lement de jagers wat gemakkelijker s doet heffen. De vogelbevolking vereen met die van de landbouw-en grasgorzen op Overflakkee en in kse Waard. In het najaar kunnen kenlang tot enkele duizenden Grau-en foerageren op de geoogste, nog loegde bietenakkers. De Griendwei-s een van de belangrijkste voedsel-van de in het Hollands-Diep-Haringvlietgebied overwinterende populatie Brandganzen; ook komen hier, met name in het voorjaar veel Grauwe ganzen. Vóór de sluiting van het Haringvliet vormde Tiengemeten een belangrijke hoogwatervluchtplaats en ook thans wijken veel steltlopers naar hier uit wanneer zowel de noordelijke als de zuidelijke Ventjagersplaten overspoeld zijn.

In het kader van het Atlas-project werd de afgelopen zomer een begin gemaakt met het broedvogelonderzoek. In juni inventariseerden wij de Griendweipolder en de boomgaard en werd voorts een traject gelopen over de Blanke Slikken.

De belangstelling ging daarbij vooral uit naar de Griendweipolder (fig. 2). Van dit gebied stonden ons ter beschikking een inventarisatie uit 1966 van De Bruijn en voorts de gegevens die Kuypers bij een bezoek op 21 april 1972 verzamelde. Tabel 1 geeft het resultaat van een vergelijking van hun inventarisaties en de onze. Kluut en Scholekster blijken, in tegenstelling tot 1975, in 1966 en 1972 niet aanwezig. De Grutto (fig.

3) is in 1975 op het niveau van 1966, maar had in 1972 een veel grotere dichtheid. Het aantal Tureluurs is een verrassing; niet alleen omdat in beide voorgaande inventarisatie-jaren het niveau aanzienlijk lager lag maar ook omdat deze ontwikkeling niet strookt met die van elders langs het Hollands Diep-Haringvliet. Daar loopt de Tureluur alom sterk in aantal terug. De Zomertaling was in 1975 geheel verdwenen; waarschijnlijk gold dit trouwens voor het gehele Hollands-Diep-Haringvlietgebied. Deze soort maakt hier, en waarschijnlijk niet alleen hier, een moeilijke tijd door. Veldleeuwerik, Graspieper en Gele kwikstaart (fig. 4), soorten die De Bruijn niet noemt, hadden een redelijke bezetting, niet alleen in de Griendweipolder, maar ook elders op Tiengemeten. Het tafereel dat de Blanke Slikken opleveren, stemt overeen met dat van de Korendijkse Slikken: een gedegenereerde, wegkwijnende rietvegetatie met alom expanderende ruigteontwikkeling (fig. 5). Naar wij later vernamen is men na de sluiting van het Haringvliet op de Blanke Slikken nog eerder gestopt met de rietoogst dan op de Korendijkse Slikken. De structuur van de Blanke Slikken laat niet toe het gebied kwantitatief te inventariseren. Extrapolatie van de opnamen welke wij deden tijdens het afgelegde traject, resulteerde in een redelijke bezetting van Kleine karekieten en Rietgorzen en vooral van Bosrietzangers. De expansie die de laatste soort langs het Hollands Diep-Haringvliet te zien geeft, correleert met de uitdroging en verruiging van de rietgorzen. Tenminste twee, en waarschijnlijk drie paar Bruine kiekendieven konden worden vastgesteld; eind-juli bleek dat de soort goede broedresultaten had weten te boeken (fig. 6). Tot slot zij nog vermeld dat de boomgaard o.a. enkele Vinken en een paartje Grauwe vliegenvangers herbergde.

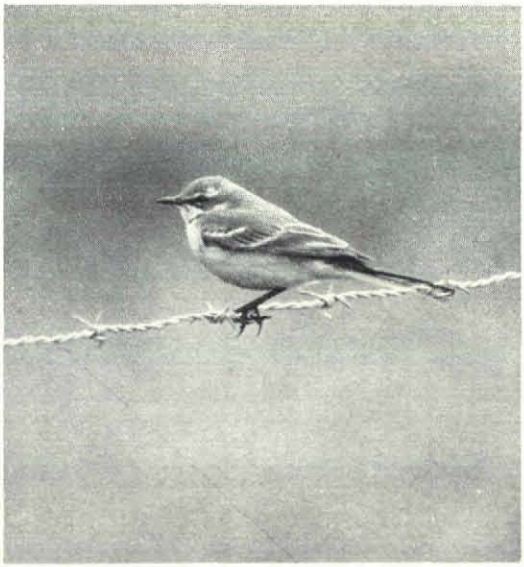

Fig. 4. *Gele kwikstaart. Foto G. L. Ouweneel.*

Fig. 3. *Grutto in de Griendweipolder. Foto G. L. Ouweneel.*

De problemen van de Blanke Slikken zijn dezelfde als van de Korendijkse Slikken: een uitgestrekt terrein met thans geen enkele opbrengst voor de eigenaar, waarbij echter de ideeën van de eigenaar en degenen die zich inspannen voor het behoud van een avifauna parallel lopen. Beide partijen streven

naar de vorming van een grootschalig graslandgebied: de eigenaar opdat vee kan worden ingeschaard en de vogelliefhebbers om de ganzen het nodige soelaas te bieden met als nevendoel broedareaal-uitbreiding voor steltlopers. Om de Bruine kiekendieven ter wille te zijn verdient het aanbeveling om enkele riet- c.q. ruigtearealen te handhaven. Dit zou dan aan de buitenrand moeten zijn, waar het gors afloopt, zodat het riet zich kan handhaven en de rietkraag tevens het nieuw te vormen grasgors vanaf de rivier afschermt. Het krekenstelsel moet zoveel mogelijk blijven gehandhaafd. Het ware te wensen dat spoedig met de herinrichting van de Blanke Slikken kon worden begonnen; hoe langer het uitstel hoe moeizamer en kostbaarder deze zal zijn.

Aangenomen mag worden dat Tiengemeten in de toekomst meer in het nieuws zal komen dan tot dusver. Het onlangs gepubliceerde Structuurschema elektriciteitsvoorziening duidt Tiengemeten aan als mogelijke vestigingsplaats van een elektriciteitscentrale. Zowel vanuit landschappelijk als natuurwetenschappelijk standpunt bezien is de realisatie van een centrale op Tiengemeten aanvechtbaar. De nota is zodanig van opzet dat eventuele bezwaren tegen de geselecteerde plaatsen vanuit verschillende invalshoeken bezien, tot uitdrukking komen. Het stemt tot voldoening dat de belangrijke wijk- en rustplaatsen voor waterwild die rondom Tiengemeten zijn gelegen, nu reeds hun invloed hadden op het waarderingscijfer dat aan verschillende keuzeplaatsen wordt toegekend: de schade van hoogspanningsleidingen die de aan- en afvliegroutes van duizenden

Fig. 5. *Blanke slikken na de afsluiting: eindeloze ruigten. Foto L. Preesman.*

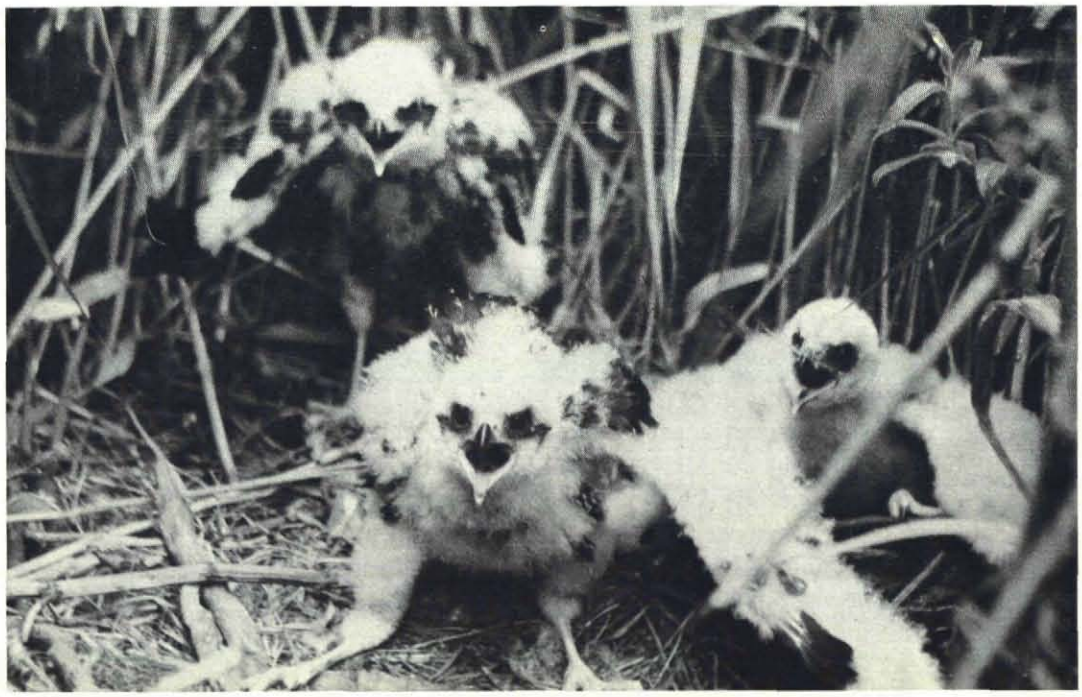

Fig. 6. *Jonge Bruine kiekendieven. Foto G. L. Ouweneel.*

ganzen en eenden kruisen en het gevaar van botulisme worden met name in de nota genoemd. Resumerend kan worden gesteld dat voor Tiengemeten een belangrijke keus in zicht komt: òf realisatie van de hierboven genoemde plannen met betrekking tot de Blanke Slikken waardoor Tiengemeten kan uitgroeien tot een belangrijk, en in het Hollands-Diep-Haringvlietgebied hoognodig ganzenreservaat, òf de bouw van een centrale met aanhorigheden, hetgeen waarschijnlijk tot gevolg zal hebben dat er zoveel slachtoffers gaan vallen dat de vogelliefhebbers zullen wensen dat het waterwild de streek zoveel mogelijk moet verlaten. Op de Ventjagersplaat eisen botulisme en hoogspanningsleiding thans al genoeg slachtoffers.

Litteratuur:

1. Ministeries van Economische Zaken en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, 1975. Structuurschema Electriciteitsvoorziening. Deel a: beleidsvoornemen. 's-Gravenhage.
2. Ouweneel, G. L., 1975. Het Hollands Diep-Haringvliet vijf jaar na de afsluiting. Natuur en Landschap 29: 107-115.
3. Strijbos, Jan P., 1948. Al zwervende vergaar ik. Amsterdam.